

Gezenderde scholeksters op de Westerschelde

Geert Spanoghe [geert.spanoghe@inbo.be], Gunther Van Ryckegem, Nico De Regge, Kenny Hessel

De titel klinkt misschien eigenaardig voor een Vlaams Instituut. Op basis van gekleurde scholeksters uit de Waaslandhavens weten we evenwel dat een meerderheid van deze vogels ten noorden van Vlaanderen overwinteren, in het Nederlandse Deltagebied. De Westerschelde blijkt daarbij heel belangrijk te zijn. Dit maakt dat 'onze' scholeksters goede kandidaten zijn om op basis van onderzoek kennis aan te leveren over de geprefereerde habitats van steltlopers op de bij eb droogvallende slikplaten van de Westerschelde. Deze kennisvraag leeft sterk omdat het aantal steltlopers in de Westerschelde terugloopt en de oorzaak onbekend is. Welke habitatkenmerken cruciaal zijn voor de overwinterende vogels is één van de centrale vragen in het beheer van het Natura 2000 gebied.

Scholekster - Yves Adams/Vilda

Deze vraag en de Vlaams-Nederlandse trekbeweging van de scholekster leidde tot een project in de schoot van de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie (VNSC), een samenwerkingsverband tussen INBO, SOVON en Deltares. Gezenderde scholeksters moeten hierbij toelaten voldoende gegevens te genereren over hoe zij doorheen de getijdencyclus de slikken gebruiken. Onze hypothese is dat zij meer gebruik maken van grote laag-dynamische slikken die door foeragerende steltlopers verkozen worden omwille van hun gelijkmatige toename van oppervlakte drooggevallen slik doorheen de getijdencyclus (van vloed naar eb) én een grotere rijkdom aan benthos. Hoog-dynamische slikken zijn zandiger, met minder benthos, en hebben bovendien vaak een steilere rand

tegen de platen (of schorren) aan zodat pas laat in de cyclus aanzienlijke oppervlaktes slik vrijkomen.

Deze resultaten van het zenderonderzoek zijn van belang 1) voor het beheer van de natuurfunctie van de Westerschelde; bv. welke gebieden zijn het belangrijkste voor deze vogels en verdienen dus de hoogste beschermingsgraad, 2) voor de effect-inschatting van ingrepen en maatregelen die de slikken en platen direct of indirect beïnvloeden; bv. in het kader van de verdieping van de Westerschelde waar het uitgebaggerde slik ook ergens gedumpt moet worden, 3) bij de zoektocht naar eventuele ingrepen en maatre-

gelen die verbetering beogen van de ornithologische kwaliteit van bepaalde gebieden of van het estuarium als geheel. Leuk meegenomen is dat wij ook leren hoe zij zich gedragen in hun broedgebied, de Waaslandhaven en omgevende polders. Wij denken onze vogels goed te kennen maar zowel naar fenologie, bijdrage aan de broedcyclus als het habitatgebruik van de niet-broedende partner kan ons beeld zeker nog vervolledigd worden.

In het voorjaar van 2018 werden 12 vogels op het nest gevangen, gekleurringd en gezenderd. We kregen daarvoor een demonstratie van Kees Oosterbeek die voor Sovon al heel wat zenderonderzoek naar scholeksters deed in het Waddengebied. Sovon heeft expertise binnen hun project CHIRP waar zij de link tussen het gebruik van en de verstoring op de winterse foerageergebieden, en het broedsucces tijdens het daaropvolgende voorjaar willen onderzoeken. Zo passen 'onze' vogels ook direct binnen dat project.

De meeste gezenderde vogels betroffen wijfjes. Van 10 van de 12 nesten weten we ook dat de eieren uitgekomen zijn. Dikwijls zagen we de gezenderde vogels op het nest wat ons deed besluiten dat deze ingreep op korte termijn alvast weinig of geen hinder veroorzaakte. Een paar broedde op een uitgedroogd ei, dat niet succesvol kon zijn, en een laatste paar was wellicht ook succesvol maar daarvan werd het nest niet meer gecontroleerd. Er werden geen paartjes met grotere jongen opgevolgd. Het zeer warme voorjaar zorgde voor grotere verplaatsingen van families dan gewoonlijk. Dikwijls naar plaatsen waar het foerageren gemakkelijker was zoals bv. de scheldeoevers. Daar zijn ze niet op te volgen. Maar wellicht leren we hieromtrent meer eens er vogels uitgelezen kunnen worden.

In het najaar van 2018 hopen we al enkele vogels uit te lezen op de Westerschelde. Ondertussen hebben we op INBO al heel wat expertise uit de andere zenderprojecten die gebruik maken van de Uvabits-apparatuur. De plaatstrouw van broedende scholeksters garandeert dat we ten laatste volgende voorjaar, ergens in maart of april, de meeste vogels op de broedplaats kunnen uitlezen. Voor het verwerken van de data werken we samen met Deltares. Zij kunnen heel wat informatie aanleveren omtrent de Westerschelde zoals bathymetrie, geomorfologie, benthos, droogvalduur, De onderzoeksprojecten uitgevoerd in de schoot van de VNSC hebben ook een belangrijke stem binnen uiteenlopende infrastructuur- en natuurprojecten in en langs de Westerschelde. Een garantie dat de uit dit project opgebouwde kennis ook beleidsmatig gebruikt kan en zal worden.

Het lossen van een wijffe (EARP), gevangen op het nest op de rails, langs de Ketenislaan te Kallo op 22 juni door Lyndon Kearsley van Ringgroep Durme. Bij het lossen, zag je de vogels telkens schuddend wegvliegen om dat 'ambetante ding' van hun rug te krijgen. Tijdens het observeren van verschillende vogels de dagen na het zenderen, leek het erop dat zij er voorts weinig last van hadden.

Dit wijffe (EAHX) werd gezenderd op 25 mei. Ze broedde op 3 eieren op een spoorwegterrein boven Drijdijk te Verrebroek. Op 31 mei liep zij al met 2 jongen langs de spoorweg ter hoogte van Putten West, wellicht met de bedoeling daar de oevers van de plassen op te zoeken. Bij de controle van het nest bleek dat het embryo in het derde ei niet ontwikkeld was.